

Erkalashni kuchaytiruvchi vositalarning o'rni**Tadjiboyeva Shoxsanam Rasulbekovna**

Guliston davlat universiteti 2 bosqich PhD doktoranti

Annotatsiya: Ushbu tezis chog'ishtirma tilshunosligi doirasida erkalash kuchaytirgichlarining rolini ko'rib chiqadi, chog'ishtirma tilida so'zlashuvchilar jamoasida til xususiyatlari, madaniy me'yorlar va ijtimoiy amaliyotlar ushbu mahsulotlarni idrok etish, qo'llash va konnotatsiyalarga qanday ta'sir qilishini tahlil qiladi. Til repertuarini va erkalash kuchaytirgichlari bilan bog'liq madaniy ma'nolarni o'rganish orqali ushbu tadqiqot yaqinlik va mehr kontekstida til, madaniyat va inson munosabatlari o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sir haqida tushuncha berishni maqsad qilgan.

Kalit so'zlar: Chog'ishtirma tili, tilshunoslik repertuari, madaniy konnotatsiyalar, ijtimoiy amaliyotlar, mehr-muhabbat, erkaklikni kuchaytiruvchi vositalar, sensual stimulyatorlar, evfemistik iboralar, metaforik til, idiomalar, marosimlar, uchrashuv, fertillik, madaniy marosimlar, madaniy haqiqiylik

Kirish: Chog'ishtirma o'zining boy til merosi va madaniy rang-barangligi bilan erkalash kuchaytirgichlarining lingvistik dinamikasini o'rganish uchun qulay zamin yaratadi. Ushbu dissertatsiya Chog'ishtirma tilshunosligi sohasiga kirib, tilning jismoniy yaqinlik va mehr bilan bog'liq munosabat, xatti-harakatlar va ijtimoiy o'zaro ta'sirlarni qanday shakllantirishini o'rganish uchun mo'ljallangan. Massaj moylari, moylash materiallari va hissiy stimulyatorlarni o'z ichiga olgan erkalash kuchaytirgichlariga e'tibor qaratish orqali biz lingvistik xususiyatlar Chog'ishtirma tilida so'zlashuvchi jamoadagi madaniy amaliyotlarni qanday aks ettirishi va ta'sir qilishini chuqurroq tushunamiz.

Chog'ishtirma tilshunosligini tushunish: Chog'ishtirma tilshunosligi chog'ishtirma tilida so'zlashuvchilar jamoasi ichidagi til tuzilishi, semantikasi va nutq qoliplarini

o'rganishni o'z ichiga oladi. Chog'ishtirma o'ziga xos fonologik, morfologik va sintaktik xususiyatlari bilan so'zlovchilarning madaniy qadriyatlari, ijtimoiy normalari, dunyoqarashini aks ettiradi. Chog'ishtirmaning lingvistik repertuarini tahlil qilish orqali biz ushbu til hamjamiyatidagi tildan foydalanish va muloqotni shakllantiradigan madaniy nuanslar va ijtimoiy dinamikaning ochib berishimiz mumkin.

Chog'ishtirma tilshunoslikda erkalash kuchaytiruvchilarning o'rni: Chog'ishtirma tilshunoslikda erkalash kuchaytirgichlari katta rol o'ynaydi, ular jismoniy yaqinlik, zavq va dam olishni kuchaytirish uchun vosita bo'lib xizmat qiladi. Chog'ishtirma lingvistik doirada erkalash kuchaytirgichlari turli lisoniy iboralar, jumladan, evfemistik atamalar, metafora tillari va madaniyatga xos bo'lgan iboralar yordamida ifodalanishi mumkin. Bu lingvistik xususiyatlar nafaqat muloqotni osonlashtiradi, balki Chog'ishtirma tilida so'zlashuvchi jamoa ichidagi yaqinlik va mehr bilan bog'liq madaniy ma'no va ijtimoiy me'yorlarni ham beradi.

Madaniy konnotatsiyalar va ijtimoiy amaliyotlar: Chog'ishtirma tilshunoslikda erkalash vositalaridan foydalanish ko'pincha erkalash, turmush qurish va tug'ilish marosimlari bilan bog'liq bo'lib, an'anaviy Chog'ishtirma jamiyatida yaqinlik va ko'payish ahamiyatini aks ettiradi. Erkaklik kuchaytirgichlari to'y marosimlari va tug'ilish marosimlari kabi madaniy marosimlar va bayramlarning bir qismi sifatida ishlatilishi mumkin, bu erda ular shaxslar birligi va oila nasl-nasabining davom etishini anglatadi. Bundan tashqari, erkalash vositalari kundalik ijtimoiy munosabatlarga, ishqiy munosabatlarga va diniy marosimlarga kiritilishi mumkin, ular Chog'ishtirma jamoasida bog'lanish, dam olish va ruhiy bog'lanish uchun vosita bo'lib xizmat qiladi.

Erkalamalar bolalar folklorining mustaqil original janr sifatida g'oyat keng tarkalgan va qadimiydir. Erkalamani faqat ovutmachoqlar bilangina emas, balki beshik qo'shiqlariga mansub etnografik poetikparchalar - aytim-olqishlar bilan qo'shib yuborish hollari ham mavjud. Holbuki, erkalama suyish qo'shiqlari namunasi hisoblanadi.

Aytaylik, ishdan xorib kelgan otaning oldiga biyron tili bilan hijjalab “da-da!” deb g'o'dagi peshvoz chiqadi. Bu kutilmagan murojat ota qalbini to'lqinlantirib

yuboradi, nihoyat, otalik g'ururi qo'zg'ab, mehrini to'kib, bolasini shunday erkalay boshlaydi.

- Choni dada,

Tarbuzi - geloni dada,

Ximchai larzoni dada,

Tano'ri tafsoni dada

Fotiri chasponi dada,

Naxo'ti biryoni dada.

Bunday holni mehrning portlashi deb tabirlash mumkin. Mehrga yo'g'rilgan kichkintoy siymosi konkret narsalarga qiyoslash jarayonida nurlanib turibdi; chog'ishtirilayotgan narsalarning har birida kichkintoning o'ziga hos turli xatti-harakatlariga nozik ishoralar mavjud: kichkintoning tarvuzga o'xshab yumalab yurishi, novda(xivich) kabi nozik-niholli, tandir haroratidan kam bo'lmagan farahbaxsh yoqimlili bilan qalblarni jarohati, patirday azizligi, hozircha no'hotday biyronligidan e'zozlanishga boyligi ana shu ishoralarning poetik mazmunidir.

Chog'ishtirma tilshunoslikda erkalash vositalari muhim rol o'ynasa-da, ulardan foydalanish jamiyatda muammolar va bahs-munozaralarni keltirib chiqarishi mumkin. Madaniy tabular, diniy e'tiqodlar va ijtimoiy me'yorlar erkalash vositalaridan foydalanishga bo'lgan munosabatga ta'sir qilishi mumkin, bu esa bunday amaliyotlar bilan shug'ullanadiganlar uchun stigma, sharmandalik yoki axloqiy hukmga olib keladi. Bundan tashqari, erkalash vositalarining tijoratlashuvi va globallashuvi an'anaviy Chog'ishtirma qadriyatlari va amaliyotlariga qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin, bu esa madaniy haqiqiylik, o'zlashtirish va axloqiy iste'mol haqida savollar tug'dirishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, “Chog'ishtirma” tilshunosligi kontekstida erkalash kuchaytirgichlarini o'rganish til, madaniyat va insoniy munosabatlarning murakkab o'zaro ta'siri haqida qimmatli fikrlarni beradi. Chog'ishtirma tilshunoslikdagi erkalash

kuchaytirgichlari bilan bog‘liq lingvistik xususiyatlar, madaniy ma’nolar va ijtimoiy amaliyotlarni o‘rganib, biz yaqinlik va mehr bilan bog‘liq in’ikoslar, amaliyotlar va ijtimoiy me’yorlarni shakllantirishda tilning rolini chuqurroq tushunamiz. Bundan tashqari, ushbu tadqiqot turli til jamoalari o'rtasida o'zaro hurmat, tushunish va muloqotni rivojlantirishda lingvistik va madaniy kompetentsiya muhimligini ta'kidlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduazizov Abduzuhur Tilshunoslik nazariyasiga kirish: Oliy o‘quv yurtlarining fil. fak. talabalari uchun darslik — T.: “Sharq”, 2010 — 176 b.
2. Xolmanova Zulxumor. Tilshunoslik nazariyasi [Matn] : darslik / Zulxumor Xolmanova, -Toshkent: Shafolat Nur Fayz, 2020 - 256 b.
3. Неъматов Х., Расулов Р. Ўзбек тили систем лексикологияси асослари. –Т.: Ўқитувчи, 1995.
4. Неъматов Х., Сайфуллаева Р., Қурбонова М. Ўзбек тили структурал синтаксиси асослари. – Т.: Университет, 1999.
5. Ne’matov H, Shirinova N. Tilshunoslikning falsafiy masalalari. – Buxoro: Universitet, 2005.
6. Неъматова Л. Ўзбек тилида привативлик (нофонологик сатҳлар). – НД. Тошкент, 2002.
7. Орифжонова Ш. Даражаланиш (градуонимия). (Республика ёш филолог олимларининг тантанали илмий анжумани материаллари. III қисм.) Тошкент, 1991.